Núm. 16 BVTLLETÍ de la desembre 2013

SOCIETAT CATALANA de GENEALOGIA, HERÀLDICA, SIGIL·LOGRAFIA, VEXIL·LOLOGIA i NOBILIÀRIA

DIADA DE LA SOCIETAT I SOPAR FINAL DE CURS

Un any més hem celebrat la Diada de la nostra Societat aprofitant la Jornada de Portes Obertes que realitza l'Arxiu Nacional de Catalunya per celebrar el Dia Internacional dels Arxius, el 8 de Juny del 2013. En aquesta ocasió la Diada s'ha dedicat a "La nostra Mar i la seva gent" amb interessants conferències que ens han permès endinsar-nos en el món de la pesca, el fenomen migratori anomenat "anar a fer les Amèriques" i les rutes marítimes de la Mediterrània.

La Primera conferència "La Pesca a la costa catalana. Exemple: la Confraria de Pescadors de Barcelona" ha estat a càrrec de José Manuel Juárez, Patró Major de la Confraria de Pescadors de Barcelona i també al voltant del món de la pesca hem pogut escoltar la conferència d'Alfons Garrido i Escobar, doctor en Història, Documentalista i Investigador del Museu de la Pesca de Palamós, amb el títol "El paisatge humà de la Pesca Catalana". El tema de l'emigració a les Amèriques l'ha tractat la conferència "Els "americanus" a través de la documentació dels arxius. Exemple: Sitges" a càrrec de Xavier Miret i Mestre, arxiver de l'Arxiu Històric de Sitges. Per tancar les conferències de la Diada, hem escoltat la molt interessant explicació sobre "Rutes marítimes: Barcelona i la Mediterrània a l'Edat Mitjana", a càrrec del nostre President Juanjo Cortés i Garcia, historiador i Màster en Història Medieval.

Durant la Diada també hem gaudit d'una atractiva i acurada exposició sobre "La nostra Mar i la seva gent: famílies, oficis, comerç, emigrants " i també de nombroses activitats sobre les nostres disciplines, en el taller pràctic que es feia al llarg de tot el dia pels més petits.

I com a cloenda d'activitats de la Diada s'han entregat els Premis del Concurs Literari "Sant Jordi" que organitza la nostra entitat: en categoria adult 2 premis accèssit a Raimon Masdéu amb "La Fi del Món" i Núria Roca amb "La família d'Argentina" i el Primer Premi al millor text en categoria infantil ha estat per Mercè Mayol Roca per la seva original història "Records Perduts", mentre que pels més petits (dibuix/ manuals) el Premi ha estat per Núria Mayol Roca, amb un arbre d'avantpassats de manualitats en paper, titulat "El meu arbre". Podreu llegir i gaudir dels texts guanyadors i de la imatge de l'arbre

que hem inclòs en aquest Butlletí.

Per finalitzar el curs i seguint amb la temàtica de la Diada vam celebrar el tradicional Sopar del Soci al Restaurant Els Pescadors, de Poblenou. Una perfecte vetllada, plena de detalls del mar i amb una presentació en imatges de les diferents activitats de la nostra Societat durant aquest curs, preparada per Andrea Rovira i Maria dels Àngels Espert.

També durant el sopar es va fer un homenatge a Don Felipe de Perlines, que ha estat durant molt anys al servei de la Societat com a membre de la Junta, Tresorer, vocal de Nobiliària i soci sempre actiu i disposat a col·laborar.

Societat Catalana de Genealogia, Heràldica, Sigil·lografia, Vexil·lologia i Nobiliària (SCGHSVN) · http://www.scgenealogia.cat
C. Jaume I, 33—51, Edifici de l'Arxiu Nacional de Catalunya, 08190 Sant Cugat del Vallès · Tel. 93.554.52.50 · Fax 935 898 035
Redacció: Núria Roca, Enric Mayol, Xavier Mora · butlleti@scgenealogia.cat
ISSN 1888-3796 · Impressió: Agpograf · Dipòsit Legal B-51350-2007

CRÒNICA

❖ **Visita de la Biblioteca Nacional de Catalunya.** El proppassat dia 20 d'abril de 2013 uns quants socis i alguns acompanyants vàrem fer una visita guiada a la Biblioteca Nacional de Catalunya. Una biblioteca ben nostra, com a "nacional" i, *potser encara més*, com a socis d'una entitat dedicada a l'estudi de llibres i documents per aprofundir en el coneixement de la història de les nostres famílies que, en molt bona part, ho

és també de Catalunya. Les explicacions de la bibliotecària Sra. Marga Losantos ens varen permetre conèixer l'origen de l'edificació i el procés de creació de la Biblioteca, que inicià el seu trajecte a partir de la compra, per part de la Mancomunitat de Catalunya, del fons que va pertànyer a Marià Aguiló. La biblioteca va ser creada l'any 1907 com a biblioteca de l'Institut d'Estudis Catalans i fou oberta al públic l'any 1914 a l'actual Palau de la Generalitat; no va ser fins l'any 1931 que es va traslladar a l'Antic Hospital de la Santa Creu de Barcelona. L'hospital, un edifici gòtic propietat de l'ajuntament de Barcelona, fou inaugurat a les primeries del s. XV per Martí L'Humà. Més tard hauria de servir per aixoplugar les instal·lacions de l'Escola Massana, de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) i de la Biblioteca de Catalunya. La biblioteca no esdevingué *nacional* fins l'any 1981 gràcies a la promulgació de la Llei de Biblioteques aprovada pel Parlament. Actualment la biblioteca, que ocupa una superfície total de 8.820 m², disposa d'uns 20.000 volums i més 3.000.000 de documents conservats en diversos suports: llibres, revistes, diaris, manuscrits medievals, cartes, gravats, mapes, partitures, enregistraments sonors i audiovisuals... La majoria de volums i documents, prop d'un 60%, són resultat de donacions. El primer document que s'hi conserva és del segle VIII. Entre els documents més destacats s'hi troben les Homilies d'Organyà, el Llibre de l'orde de cavalleria de Ramon Llull, cançoners provençals i catalans dels s. XIV-XV, la Crònica de Bernat Desclot, l'Atlàntida de Jacint Verdaguer... Pràcticament tots són consultables i estan, en bona part, ordenats i protegits en prop de 4 kilòmetres de prestatgeries al soterrani de l'edifici. Actualment gairebé tot el fons està catalogat digitalment. La biblioteca disposa d'amplis espais i taules de treball a més d'unes cabines amb pany i clau, que poden ser llogades per períodes setmanals, molt útils i pràctiques per a aquells que desitgin investigar un important nombre de documents i/o llibres sense necessitat d'haver-los de demanar cada cop que es vagi a la biblioteca. Són d'especial interès les sales Marés i Cervantes. La primera inclou una donació del bibliòfil Frederic Marés formada pels documents que havien de conformar el Museu del Llibre, projectat per ell mateix. La segona, que malauradament no vàrem poder visitar, recull una important col·lecció d'obres escrites per Miguel de Cervantes, originals, primeres edicions i traduccions a molts idiomes. S'inicià a partir d'una donació de 4.000 volums per part d'un particular. Actualment ja n'inclou prop de 8.000. La Biblioteca guarda l'arxiu complet de l'antic hospital, amb informació de malalts, dades administratives..., des de la seva creació; una informació molt interessant de cara a saber la procedència dels malalts, els seus oficis, la seva alimentació... D'interès especial per als nostres investigadors cal dir que disposa d'una secció de llibres de les disciplines pròpies de SCGHSVN, alguns dels quals amb informació i arbres genealògics de diverses famílies. Disposa, però, de pocs documents genealògics. La visita va resultar molt interessant per a tots els participants. El dia, ple de sol i de llum, ho va ser també de coneixement i de satisfacció per l'estona compartida amb els consocis de la SCGHSVN i familiars. Fins aviat! (*Josep Maria Masclans i Segura*)

❖ **Visita a l'Arxiu-Biblioteca i al Museu Episcopal de Vic** (18 de maig de 2013). En primer lloc, ens vam dirigir a l'Arxiu i Biblioteca Episcopal ubicat al sobreclaustre de la Catedral, on ens va rebre el seu director, el Dr. Miquel S. Gros, que molt amablement ens va acompanyar durant tot el recorregut. La institució aplega un dels fons documentals i bibliogràfics més importants de Catalunya, bona part informatitzat. La visita es va iniciar a la Biblioteca que compta amb més de 50.000 volums, incloent-hi 200 incunables i 300 manuscrits antics. A l'anomenada "Sala Llarga" o antiga sala de consulta, es van formar nombrosos intel·lectuals catalans, com ara Jaume Balmes, sant Antoni Maria Claret o Jacint Verdaguer, entre d'altres. Al centre de la sala vam poder contemplar diversos facsímils de manuscrits antics, com per exemple una reproducció de

la *Bíblia de Roda* (segona meitat del segle X). A continuació vam passar a l'Arxiu, que està integrat per l'Arxiu de la Vegueria de Vic, l'Arxiu de la Mensa Episcopal, els Arxius parroquials, els Arxius de Comunitats de Beneficiats, l'Arxiu Notarial de Vic, l'Arxiu de la Cúria Fumada i per últim l'Arxiu Capitular, que és on es troben els documents més antics de l'Arxiu (segle IX), a més de cinc butlles papals en papir del segle X. Aquest últim apartat va suscitar l'entusiasme del grup de Sigil·lografia a causa de la presència de nombrosos segells antics. Finalitzada la visita a l'Arxiu ens vam encaminar cap al Museu. Va ser una visita guiada a través de les col·leccions del romànic i del gòtic, organitzades des del punt de vista cronològic i estilístic. Respecte a la pintura romànica sobre taula, la guia va remarcar la importància del *Baldaquí de Rives*. Com a exemple de presentació museogràfica assenyalà diverses pintures murals al tremp, traslladades a llenç i posteriorment col·locades dins les seves respectives conques absidals recreades al Museu. Quant a l'escultura destacà, a nivell europeu, el *Davallament d'Erill la Vall.* La transició entre el romànic i el gòtic la vam poder observar mitjançant les pintures murals al fresc procedents de la Catedral de la Seu d'Urgell, on s'aprecien alguns trets tardoromànics juntament amb d'altres del gòtic lineal. El gòtic italianitzant va quedar exemplificat per l'escultura en alabastre, la *Mare de Déu de Boixadors*, on apareixen unes actituds més "humanes" que les de les Mare de Déu romàniques. Del naturalisme propi del gòtic internacional cal assenyalar el *Retaule de Santa Clara*, de Lluís Borrassà, i el *Retaule de Guimerà*, de Ramon Mur. La visita va concloure amb la segona etapa de la pintura del gòtic internacional, que destaca pel detallisme del món flamenc. Un exemple és el *Retaule de Verdú* de Jaume Ferrer II. Una vegada finalitzada la visita al Museu uns quants integrants del grup vam fer una visita turística pel centre històric de la ciutat de Vic. Per últim, i després de gaudir d'un excel·lent dinar, un petit grup vam decidir no abandonar la ciutat sense visitar la seva magnífica catedral. *(M. Àngels López Piqueras)*

❖ **Ceràmica Heràldica a Torroella de Montgrí.** El passat 28 de Setembre, vam anar 10 socis de la Societat a Torroella de Montgrí per visitar l'exposició "Ceràmica heràldica" a la Fundació Mascort. Abans, però, vam dinar i fer una volta per Torroella, guiats per l'Andrea Rovira, Secretària i vocal de Formació de la Societat. La visita va estar perfectament explicada i documentada per la Dra. Leticia Darna, cap de la vocalia d'Heràldica. L'exposició estava composta per 177 peces, dels segles XV al XIX, corresponent a la Col·lecció Mascort i al Museu de Ceràmica de Barcelona. Es trobaven distribuïdes en quatre àmbits: Heràldica reial, nobiliària, eclesiàstica i civil. Hi havia rajoles, plats, bacis, socarrats en relleu, plaques d'entrebigat, orses, ampolles, pots, plates, ramells, tinters, plaques, escudelles, escudelles amb ales, pots i orses de farmàcia, xaroperes, mancineres, gerros i gerros de becs, sotacopes, càntirs, salers, beneiteres, pots pindolers, plafons de rajoles, gerros de frare, xaroperes, porta-testos i tasses. Els llocs d'origen eren Paterna, Manises, Muel, València, Reus, Terol, Toledo, Sevilla, Talavera de la Reina, Alcora, Gandia, Barcelona, Sicília, Pesaro, Toscana, Urbino, Roma, Montiers i Marsella. A la Fundació Mascot hi ha disponible un catàleg amb il·lustració a color de totes les peces. **(***Antoni Cervantes i Corominas*)

❖ **Visita al monestir de Santa Maria de Valldonzella** (23 de novembre de 2013). Va ser un plaer gaudir de les explicacions de l'Antoni Albacete i la Margarida Güell, autors del llibre, *El reial monestir de Santa Maria de Valldonzella (1147-1922)*, que ens van conduir per les diferents dependències del monestir i per l'església. L'edifici, d'estil modernista, és obra de l'arquitecte Bernardí Martorell i Puig i acull una comunitat de monges cistercenques. El claustre va ser el lloc idoni per rebre la informació sobre la història de la comunitat de Santa Maria de Valldonzella, una comunitat itinerant que va ocupar diversos edificis des de la seva constitució, l'any 1237, a Santa Creu d'Olorde, passant per l'edifici de la Creu Coberta i pel del Priorat de Natzaret, aquest últim a l'interior de la ciutat, prop del portal de Sant Antoni i que va ser destruït el 1909 quan la Setmana Tràgica. Llavors les monges van ser acollides a la Torre dels Pardals (Horta-Guinardó) fins que l'any 1913, a instàncies de la priora Esperança Roca, probablement assessorada per Torras i Bages, va decidir

construir l' edifici actual, d'estil modernista. També ens van parlar de l'estructura de l'edifici i de l'ideari que hi havia darrere. D'una banda, l'arquitecte va tenir en compte el pas que la comunitat havia fet, l'any 1853, de la vida privada a la vida comunitària. Com a conseqüència, el claustre es va convertir en el nucli del monestir, des d'on es podia accedir directament a totes les dependències. L'altre factor a considerar va ser la modernitat del moment, inspirada en les idees de l'Ildefons Cerdà, per qui la ventilació i la llum eren requisits fonamentals. No obstant això, l'edifici actual va patir una sèrie de transformacions durant la Guerra Civil, quan va ser convertit en hospital antituberculós. Finalment, vam accedir a l'interior de l'església, dedicada a Santa Maria, on vam observar el fort contrast entre la seva riquesa ornamental i l'austeritat de les dependències monàstiques. La mateixa estructura resulta molt decorativa, destacant l'ús de l'arc parabòlic on es combina el maó amb pedra blanca. Respecte al programa iconogràfic, que ens van explicar amb tota mena de detalls, hi ha referències al Císter, a la comunitat i als símbols cristians tradicionals. Destaquen els vitralls tant per la seva bellesa com per la simbologia de les seves representacions, així com els escuts, alguns d'ells amb l'heràldica de les famílies nobles a les quals pertanyien les monges. En la clau de volta principal, un relleu de la Mare de Déu de la Misericòrdia cohesiona tot el programa. Una vegada finalitzada la visita, l'Antoni Albacete i la Margarida Güell van tenir l'amabilitat de signar els exemplars del seu llibre que alguns dels socis i acompanyants havien adquirit. (*Maria Àngels López*)

❖ **Conferència Sr. Rafael Dalmau**. El passat 13 de maig vam poder gaudir de l'interessant conferència del Sr. Rafael Català Dalmau sobre la seva experiència dins el món editorial. El Sr. Català, llicenciat en Història moderna i apassionat dels llibres i de la cultura catalana, dirigeix l'editorial Dalmau, fundada pel seu avi el 1959 i especialitzada en temes d'història i cultura. Editorial Dalmau publiquen tant divulgació com recerca i entre les seves col·leccions i obres més conegudes podem destacar: Episodis de la Història, Bofarull, Atles de Comtats de la Catalunya Carolíngia, Els Castells Catalans i Herbes remeieres. La visió del Sr. Català de la figura de l'editor com un director d'orquestra que ha de coordinar autors, correctors, experts, impremta, etc. ens va transmetre la complexitat d'aquest món d'una forma clara i entenedora. Les preguntes i discussió final amb els assistents sobre les noves tecnologies, el llibre electrònic i les auto-publicacions va ser molt activa i entusiasta. (*Núria Roca Fàbrega*)

❖ **Conferència del Sr. Juanjo Cortés**. La cloenda del curs 2012-2013 es va realitzar el dilluns 10 de juny amb la molt interessant conferència del nostre President Juanjo Cortés, sobre un personatge del qual n'és un gran coneixedor, Pere el Catòlic, Rei d'Aragó, Comte de Barcelona i Senyor de Montpeller. A la xerrada es va fer una descripció de la genealogia de Pere, fill de Sança de Castella i d'Alfons "el Cast". Es van relatar els fets de la seva vida des del seu naixement a Osca o Montblanc el 1177, la seva coronació al 1196, el seu conflictiu matrimoni al 1204 amb Maria de Montpeller, fins a la seva tràgica mort a la Batalla de Muret el 13 de Setembre de 1213, assassinat pels homes de Simó de Montfort. Aquests relats van ser descrits i acompanyats de nombroses anècdotes que van fer passar una bona estona a l'auditori. (*Núria Roca Fàbrega*)

❖ **Conferència del Sr. Lluís-Ferran Toledano**. El 21 d'Octubre hem inaugurat el Curs Acadèmic 2013-14 amb la Presentació del Calendari d'Activitats i la Conferència "Família i Carlisme Català" a càrrec de Lluís-Ferran Toledano. Va transmetre'ns el model familiar defensor de la tradició i la continuïtat de la primogenitura que suposava el carlisme. En un món d'una inseguretat tremenda, amb les guerres carlistes afectant el nostre territori, els carlins van organitzar un sistema de correu per a mantenir els diferents grups connectats. Van ser també els fundadors del món del pessebrisme i representaven el model de la bona família catòlica de l'època en contraposició al model lliberal que transmetia la reina Isabel II. (*Núria Roca Fàbrega*)

❖ **Conferència del Sr. Jesús Sánchez Chacón**. Amb el títol "Ultimas Novedades del Portal de Búsqueda de FamilySearch.org", el Sr. Sánchez Chacón, expert genealogista i màxim responsable de FamilySearch de la digitalització de fons documentals de la Península Ibèrica, ens va presentar les darreres novetats introduïdes

en la web FamilySearch.com. Possiblement aquesta conferència ha estat la més participativa de les organitzades en els darrers anys. Més que una conferència semblava un taller en el que els assistents van dirigir nombroses preguntes al conferenciant que va resoldre de forma molt aclaridora i exemplificant-ho amb la pròpia web. Entre pregunta i pregunta, ens va explicar

bàsicament com construir l'arbre genealògic usant les eines i recursos disponibles a FamilySearch. (*Enric Mayol Sarroca*)

❖ **Presentació Tesina de Josep Climent**. El passat mes de febrer el Sr. Josep Climent i Parcet va fer la defensa del seu treball de tesina "Una Nissaga de més de 700 anys: Els Parcet". El Tribunal format per Juanjo Cortés (en substitució de Sofia Garçon), Joan Peytaví i Núria Roca va valorar molt positivament la feina de recerca i exposició realitzada pel Sr. Climent amb l'orientació de la seva tutora, Dolors Vila i Llivina. La tesina elabora i documenta arbres genealògics, hipòtesis i lligams familiars dels Parcet a diferents localitats, des del segle XIII fins l'actualitat. Molt interessant també la hipòtesis de l'origen del cognom Parcet, fruit de la recerca, treball i intuïció del Sr. Climent que va rebre la nota de Opus Valde Meritum per la qualitat de la seva tesina. (*Núria Roca Fàbrega*).

(Aquesta nota informativa hauria d'haver-se publicat en l'anterior butlletí del 2013 i per error es va ometre)

❖ **Treball de Recerca de Dolors Saperas**. El 16 de desembre, la nostra estimada sòcia, Maria dels Dolors Saperas i Lardiez, ha presentat la seva "Proposta d'un treball de recerca de documentació per fer un arbre genealògic del cognom Oliver, d'una nissaga del Penedès". En aquest treball s'enumeren i organitzen els diferents documents referents a la nissaga dels Oliver, que s'han estudiat, transcrit i resumit per a poder realitzar aquesta genealogia. Aquest treball és un exemple de metodologia i precisió realitzat per la Dolors, amb el suport del seu marit, Victor Oliver. (*Núria Roca Fàbrega*)

❖ **Presentació de Paratge.** Durant l'any 2013 la Societat ha publicat el doble número de Paratge 25 i 26 amb un alt contingut científic i genealògic sense oblidar mai la resta de disciplines de la Societat i altres àmbits del coneixement afins a elles. És un dels exemplars més complets, amb gran diversitat d'autors i amb una important difusió en entitats i àmbits culturals i científics. Aquest any per reduir els seus costos s'ha apostat per fer un repartiment en mà de tots els números que ha estat possible i encara ara, i fins a finals d'any, els socis de la

Societat podran passar-lo a buscar per la seu de l'entitat. Des del Consell de Redacció ja s'ha tancat l'índex del nou número Paratge 27, el qual sortirà publicat durant l'any 2014 i que tindrà com a novetats la seva publicació online i el canvi de relleu en la Direcció. Tots els membres del Consell i la Secretaria aprofitem per agrair a en Juan José Cortés la seva dedicació en els números anteriors com a director i coordinador de la revista, el qual l'ha portat a convertir-se en un referent científic i de gran prestigi i reconeixement tant dins com fora de l'àmbit català. (*Andrea Rovira, Directora de la Revista Paratge*)

❖ **Seminari de Genealogia.** Des de la vocalia de Genealogia de la SCGHSVN convidem als nostres socis a conèixer i participar en els nostres projectes. A la seva disposició tenim els Estudis Genealògics que de la mà de l'Aina Pascual ofereix una base de dades de milers de persones gràcies a l'aportació del treball genealògic de molts socis i de la cerca en nombroses publicacions especialitzades. El Ramon Rovira lidera el projecte de les Cases Pairals que continua recollint hereus i pubilles de les masies catalanes tot organitzant famílies i les circumstàncies que rodejaven les històries de nombroses d'aquestes cases, algunes ja desaparegudes. El projecte de *Monumenta Genealogica Cataloniae* continua amb el buidatge de la parròquia de Sta. Maria d'Agullana; un treball de llarg recorregut per la quantitat de documentació disponible d'aquesta població fronterera que ens està descobrint un ric passat industrial a l'hora que sotmesa a les violències d'ocupacions d'exèrcits d'una i altra banda de la frontera. Us anirem informant periòdicament sobre els nostres progressos que podeu consultar a l'àrea de socis del web de la Societat. (*Dolors Vila, Coordinadora del Seminari*)

❖ **Seminari de Sigil·lografia.** El mes de setembre va reprendre les seves tasques el Seminari de Sigil·lografia de la SCGHSVN, grup d'estudi format per aquells socis interessats en aprofundir en el coneixement dels segells diplomàtics baix tots els seus aspectes. Aquest any, en el Seminari treballarem en la realització del catàleg de segells que acompanyen els 48 pergamins del Fons Municipal de Balaguer, que es troben custodiats al Arxiu

Comarcal de la Noguera. Aquests documents tenen un gran interès per la historia de la ciutat de Balaguer, ja que contenen els privilegis atorgats pels successius comtes i reis. L'Arxiu Comarcal de la Noguera ha realitzat la digitalització d'aquests pergamins a fi de facilitar-ne la consulta per internet i preservar la seva integritat. El catàleg sigil·logràfic que estem realitzant ha d'acompanyar aquests documents a la xarxa. Es planificarà un desplaçament dels membres del Seminari a Balaguer, a fi de poder prendre contacte directe amb els segells estudiats. Els segells, de cera natural o de plom, tenien per missió principal garantir l'autenticitat del document que acompanyaven; son una font d'informació de primer nivell per a l'estudi de la iconografia, la heràldica, la indumentària i la història de l'art d'èpoques passades. En l'actualitat, estem estudiant els segells d'Armengol X de Cabrera comte d'Urgell de 1289, de l'infant Joan rei de Navarra i senyor de Balaguer de 1419, del rei Carles I de 1525, del Governador i Capità General de Catalunya de 1715, entre d'altres. L'abast temporal de la col·lecció va des de l'any 1289 al 1719. Les sessions del Seminari tenen lloc a la seu de la Societat els primers dilluns de cada mes de dos quarts de set a dos quarts de nou, i estan obertes a tots els socis. (*Pere Serra, Coordinador del Seminari*)

L'ESPAI DEL PALEÒGRAF (*Avel·lí André*)

El paleògraf, entre les diverses transcripcions que recentment ha estat treballant, s'ha trobat amb un trasllat, fet el 1467, del document del privilegis de Jaca, de 1100.

Doncs, bé, l'any 1100, Sanç, rei d'Aragó i Pamplona, decideix convertir en ciutat la seva vila nadiua, Jaca, i li atorga furs i privilegis, dels quals al paleògraf li criden especialment l'atenció aquests fragments:

> *Et quantum, vno die, ire et reddire in omnibus partibus potueritis, habeatis pascua et siluas, in omnibus locis, sicuti homines in circuito illius habent in suis terminis*
>
> Les terres de pastura i boscos que envoltaran Jaca formaran un cercle, el diàmetre del qual equivaldrà a la distància recorreguda en un dia per una persona

> *Et quod omnes homines vadant ad molendum in molendinis, vbi voluerint, exceptis Iudeis et qui panem causa vendicionis faciunt*
>
> Llibertat per a moldre, excepte jueus i els qui panifiquen per vendre

> *Et non detis vestras honores nec vendatis ad ecclesiam neque ad infançones*
>
> Prohibició de fer donacions i vendes de terres a l'església i als infançons

> *Et, si aliquis homo pignorauerit sarracenum vel sarracenam […], mitat eum in palacio meo et dominus sarraceni vel sarracene det ei panem et aquam,* ***quia est homo et non debet ieiunare sicut bestia***
>
> Uns drets humans mínims de fa més de nou segles envers els sarraïns, ni que fossin esclaus

RACÓ DEL SOCI *

Aquesta secció està destinada a recollir les vostres inquietuds, recerques, trobades familiars, fotografies d'interès general i experiències diverses sobre les nostres disciplines. També ens podeu fer arribar les vostres opinions i suggeriments sobre la Societat. D'altra banda, us agrairem la vostra participació amb petits articles i notícies (unes 300 paraules com a màxim).

❖ **Patrimoni Documental de la Masia de Can Fatjó del Molí**. Can Fatjó del Molí és una masia situada al terme de Cerdanyola del Vallès, que ha quedat avui dia absorbida dins del Parc Tecnològic del Vallès. Com tants i tants masos a Catalunya ha vist privada la seva activitat principal, relacionada amb el conreu dels camps, la vinya i la ramaderia, i l'ha vist substituïda per altres relacionades amb el sector terciari, municipal o de serveis, I podem dir que ha estat de sort, doncs el destí de moltes d'aquestes cases és l'abandó i la ruïna. Com sol passar en les masies on els propietaris s'han mantingut genealògicament lineals des de la nit dels temps fins avui (inclús mantenint el mateix cognom), han conservat un bon llegat patrimonial, el qual a part de ser un tresor de valor simbòlic i sentimental per la família propietària, pot ajudar a refer part de la historia d'un

poble i d'una col·lectivitat. Aquest llegat el formen 71 pergamins, un llibre de pagès i un parell de llibretes o lligalls, els quals restaven oblidats dins d'un bagul a les golfes de l'antic mas i ara han estat recuperats i cedits a la nostra Societat perquè en fem l'estudi paleogràfic. Bona notícia doncs pel grup del seminari de Paleografia, doncs tenim la feina assegurada almenys per tres o quatre anys més!. La historia d'aquesta masia està treballada i publicada el 1999 per l'historiador cerdanyolenc, Miquel Sánchez en un llibre titulat "Can Fatjó del Molí, 1144-1987. Nou segles d'història d'un mas de Cerdanyola". Va utilitzar nombroses fonts arxivístiques, però no va intervenir en cap moment en els pergamins que resten completament inèdits als ulls de la comunitat científica. Aquest llibre avui dia ja només es pot trobar a la biblioteca municipal de Cerdanyola. Com és habitual en aquest casos, la tipologia dels documents és variada i formada primordialment per àpoques, compra-vendes, censals, testaments i altres documents propis de les transaccions econòmiques més habituals entre la pagesia catalana. N'hi ha que es conserven en molt bones condicions a punt de digitalització i transcripció i n'hi ha que estan molt malmesos, els quals seran tot un repte pel Seminari, encara que estic segur que amb gran perseverança els tirarem endavant. (*Carles Raurell*)

❖ **Nicolau Gonzales, un pelegrí portuguès mort a Agullana.** Al projecte *Monumenta*, ens trobem immersos en aquests moments en el buidatge dels llibres parroquials de l'església de Santa Maria d'Agullana. Ens apassiona aquesta tasca pel fet d'identificar totes les persones i les seves relacions familiars però, també, per les anècdotes, dubtes i troballes que se'ns presenten i que ens conviden a investigar una mica més. Això ens aporta més coneixement sobre la vida que vivien aquelles persones en aquell determinat moment. En la pàgina 60 *verso* del llibre parroquial d'òbits de Santa Maria d'Agullana (1707-1742), es pot llegir la següent inscripció:

> *"Avui que contam als trentahu del mes de octubre any de mil set cents y vint en lo sementiri de la Iglesia parroquial de Santa Maria del present lloch de Agullana, se ha donat Ecclesiastica sepultura al cadàver de Nicolau Gonzales, natural de Araujas del Archebisbat de Braga, en lo Regne de Portugal, viudo. Pelegri que venia de Roma y que morí de mal de costat en casa de Pau Vinyas, pages de Agullana, dita lo Lazaret de La Jonquera, situada dins lo terme y parroquia de Agullana, en temps que estava fent la quarantena en dita casa per temor de la Pesta que es en la ciutat de Marsella de França, era de edat de sexanta un anys. Rebe los sagraments de Penitencia, Eucharistia y Extremaunccio y no ha fet testament."*

La mort va sorprendre aquest pelegrí en el seu viatge de tornada a casa, a Braga, Portugal. Venia de Roma i hauria passat per Marsella on, en aquells moments, es patia una epidèmia d'una variant de la pesta –el 1720 van hi van morir unes 100.000 persones– i, en arribar a Agullana es devia indisposar i el van portar a la casa del pagès Pau Vinyas d'Agullana, la qual era coneguda com el "Llatzeret de la Jonquera". Els llatzerets eren una mena de sanatoris que es van començar a organitzar i escampar pels territoris assolats pels estralls de la pesta. La seva funció era la d'aïllar els malalts infectats de la resta de persones sanes tot i que no es tenia plena consciència de l'existència de microbis que es podien transmetre de persona a persona. El bacteri infecta a les rates i aquestes als humans mitjançant les picades de les puces. Aquestes, succionen la sang de la rata que passa a l'estómac on es digerida. En aquest cas la puça no és infectant. Si la temperatura ambiental és baixa, els enzims gàstrics no fan bé la seva funció i part de la sang pot quedar indigerida dins l'estómac, on aleshores es forma un coàgul en el que les bactèries es multipliquen de forma molt activa. Amb l'estómac bloquejat, la puça no aconsegueix fer la digestió i comença a tenir gana. La voracitat de la puça es dispara i pica a qualsevol hostatger per a seguir alimentant-se. No aconsegueix però, satisfer la seva gana, ja que durant el procés d'alimentació, la sang no pot fluir a través de l'estómac bloquejat i conseqüentment, part d'aquesta sang és regurgitada, arrossegant amb ella bacteris i produint així el contagi de l'animal o persona picada. Finalment la puça mor per inanició. Se sap que a l'Empordà hi va haver una epidèmia de pesta que va durar una dècada fins al 1612. No sabrem mai les veritables raons de l'ingrés al "Llatzeret de La Jonquera" del nostre trist protagonista, però és possible que no tingués la pesta ja que els infectats per pesta solien morir entre els quatre i set dies, a partir de la manifestació de la malaltia i no hem d'oblidar que la causa de la mort va ser un "mal de

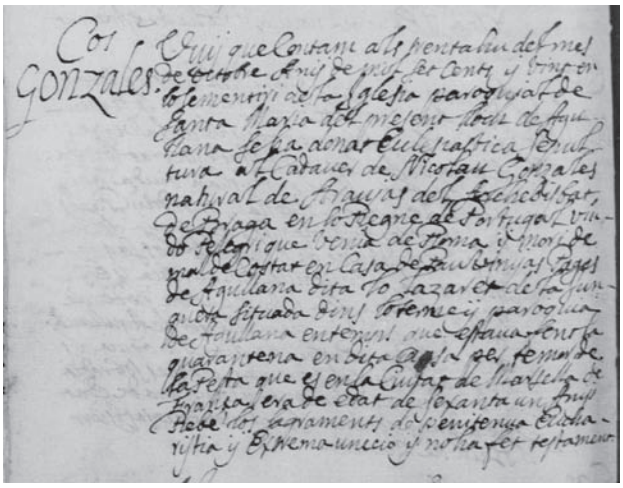

costat" – avui en dia apoplexia, més conegut com a embòlia – , o potser va tenir totes dues coses... Tampoc sabrem què va motivar el pelegrinatge a Roma d'aquest

português, el fet però, és que ja no va arribar mai més a casa seva i potser avui en dia, algun col·lega nostre d'Araujas i descendent d'ell, malda per trobar la informació de la defunció del Nicolau Gonzales.
(*Xavier Picó i Moreno, Monumenta Genealogica Cataloniae, Seminari de Genealogia)*
Bibliografia: Compte, A. *Una família d'Agullana a mitjan del segle XVIII*. Figueres: Història, AIEE 31(1998), p.231-269. Bertran, J.L. *Historia de las epidèmies en España y sus colonias (1348-1919)*. La esfera de los libros. Madrid 2006. Pérez i Pérez, N. Tesi doctoral UAB. Barcelona 2007. *Anatomia, química i física experimental al Reial Col·legi de Cirurgia de Barcelona (1760-1808)* http://www.tdx.cat. Viquipèdia. *La Peste*. http://es.wikipedia.org/wiki/Peste

❖ **Els Espanyol de Solivella: Un llinatge trasplantat a Valls.** El cognom Espanyol és des del segle XVI present a la població de Solivella, a la Conca de Barberà. La primera referència documentada data del 1553, en el fogatge general de Catalunya, on apareix Pere Espanyol, veí de Solivella, al carrer Major. Malauradament els llibres sacramentals de Solivella s'inicien en el segle XVII i no podem enllaçar amb les notícies següents i anteriors. La família marxà en el segle XVIII a Valls, on residiren fins el segle XX.

Els Espanyol a Valls (Matrimonis):

- 7 de juny de 1767: Pau Espanyol Torres, mestre de cases natural de Solivella i resident a Valls, fill de Cristòfor, pagès de Solivella i Maria Àngela (filla d'Antoni, pagès i Maria, tots de Solivella).
- 27 de maig de 1798: Pau Espanyol Torres, semoler (fabricant de sèmola), fill de Pau, mestre de cases (paleta), difunt i Teresa, es casa amb Llúcia Ximenes Treserra, filla de Josep, sastre, i Teresa, tots de Valls.
- 28 de novembre de 1824: Agustí Espanyol Ximénes (z), semoler, fill de Pau, semoler i Llúcia, es casa amb Josepa Benages Pintor, filla de Pere, d'ofici ferrer, i Rosa, tots de Valls.
- 23 d'octubre de 1853: Pere Espanyol Benages, d'ofici teixidor, fill d'Agustí i Josepa, tots de Valls, es casa amb Paula Casanoves Homs, filla de Francesc i Francesca, de Valls. Els testimonis del casament són de Vallmoll.
- 10 d'abril de 1887: Josep Espanyol Casanoves, forner de 22 anys, de Valls, fill de Pere i Paula (aquesta era difunta), es casa amb Maria Puig Vendrell, de 20 anys, també de Valls. El 1892 naixia el seu fill, Pere Espanyol Puig, pare de Josep Espanyol Nadal.

L'emigració de l'interior cap al Camp de Tarragona és una constant al llarg del segles. En el nostre cas un paleta de Solivella de pares pagesos emigra a Valls, una ciutat amb expansió urbanística en el segle XVIII, a causa del creixement demogràfic fruit d'esdevenir un centre comercial de manufactures i productes derivats del vi (aiguardent). El fill del paleta no continua la professió del pare, sinó que s'especialitza en la fabricació i venda de pasta de sopa (sèmola). Un fill seu es col·locarà en el tèxtil com a artesà, i un descendent del mateix esdevindrà forner de pa, ocupacions pròpies d'una ciutat de serveis. De Valls posteriorment emigraran a Reus. Respecte la grafia del cognom, en el segle XIX les partides es feien en castellà i el rector utilitzava el dígraf ñ. Anteriorment la llengua emprada era el català i el dígraf era ny. El cognom Espanyol ha experimentat la castellanització igual que molts d'altres, recomanem la conversió reformada del mateix en català Espanyol, utilitzat en els documents fins a la segona meitat del segle XIX. Aquesta informació ha estat extreta totalment de documents procedents del fons Parroquial de Valls conservat en l'actualitat en dos arxius: l'Arxiu Parroquial de Valls i l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona. (*Roser Puig i Tàrrech*)

❖**Les dispenses matrimonials**. Com tots sabem, el matrimoni no sempre era permès entre els dos contraents. Ja sigui per raons de consanguinitat, d'afinitat o altres, l'església, havia de donar el vist-i-plau en aquells casos en que es pogués donar alguna circumstància o impediment que prohibís el matrimoni . Al llarg dels segles aquests impediments es van anar modificant, fins que el Concili de Trento va mantenir l'impediment d'un matrimoni en el què existís parentiu entre els contraents fins a la quarta generació. La dispensa matrimonial era el document que emetia la Cúria i que autoritzava la celebració d'un matrimoni en el que existia algun impediment per poder-se celebrar. En aquest sentit era obligatori demanar la dispensa en els casos de consanguinitat, o de parentiu directe; en aquells en que existia una relació d'afinitat o de parentiu polític o en els casos de parentiu espiritual (aquest cas es donava quan un dels nuvis era padrí o padrina d'algun membre de la família de l'altre) o en els casos en què un dels nuvis era menor d'edat. Podem distingir entre dos tipus d'impediment: el simple, que només afecta a una línia familiar o el grau d'impediment doble, que incideix en diverses línies d'antecessors. En aquests casos no eren els contraents qui demanaven la dispensa, sinó que era la mateixa Cúria qui preparava els documents i els enviava al Vaticà per poder celebrar el matrimoni. Les proclames eren, també, un tipus de dispensa, però no eren pas obligatòries. Aquestes es van començar a popularitzar a partir del segle XVI i era el rector del poble on s'havia de celebrar el matrimoni qui sol·licitava informació al rector d'origen dels nuvis. El que interessava en realitat era saber si era cristià i havia estat batejat, si existia algun matrimoni anterior o qualsevol circumstància que pogués impedir el matrimoni a celebrar. Aquesta pràctica era

molt utilitzada sobretot quan un dels contraents era francès. Posteriorment es va estendre entre els vidus i finalment, entre el gruix de tota la població. Les dispenses d'amonestacions (*remissis monitionibus*, en llatí) era una forma d'estalviar temps i diners. A les portes de les esglésies es penjava un document durant tres setmanes seguides amb el nom dels nuvis, anunciant el futur casament a fi de comunicar a tothom l'enllaç, per si algú creia que el matrimoni no es podia celebrar per algun impediment conegut. Les dispenses es poden trobar als arxius diocesans i la informació que ens aporten serveix per a l'estudi genealògic. Les dispenses són molt valuoses per poder localitzar informació de parròquies on els llibres sagramentals no s'han conservat, faciliten una bona informació per a la reconstrucció de famílies, aporten noms i cognoms dels sol·licitants, estat civil, i en alguns casos adjunten fins i tot l'arbre genealògic dels ancestres fins al quart grau per demostrar-ne l'impediment. També poden adjuntar la partida de bateig, actes matrimonials o actes d'òbits. (*Rosa Salvadó i Rumech, Monumenta Genealogica Cataloniae, (Seminari de Genealogia*))

Bibliografia: Bestard, J. "*Parentesco y modernidad*" Ed Paidós, Barcelona 1998; Godoy, J. "*La familia europea*" Ed Crítica, Barcelona, 2001; Portell, J. "*Les dispenses matrimonials d'impediment al Bisbat de Girona a finals del segle XIX. Una exploració*" Treball inèdit, 2009.

❖ **Els SANS d'Arenys de Munt.** La meva avia materna Antònia Sans Mora va néixer a Arenys de Mar el 29/09/1885. Era filla de Fidel Sans Condominas i Maria Mora Nogueras. Tant ella com tots els seus germans varen ser batejats a la parròquia de Santa Maria d'Arenys de Mar i enregistrats a les actes de baptisme com Sans Mora. A partir d'aquí i en la recerca dels antecessors de la meva avia es troba el següent:

Generació "-1".- Fidel Sans Condominas (º12/02/1853), fill de Josep Sans i Artigas i de Mariana Condominas i Casacuberta. Ell i tots el seus germans, nascuts entre el 1853 i el 1870, varen ser batejats a la parròquia de Santa Maria d'Arenys de Mar i enregistrats a les actes de baptisme com Sans i Condominas.

Generació "-2".- Josep Sans i Artigas (º01/09/1824) fill de Fidel Sans Casas (o Casas i Sans) i de Maria Artigas Torras, tots dos d'Arenys de Munt. Tant en Josep com els seus germans Antònia, Gertrudis, Joaquim i Martí, nascuts entre el 1810 i el 1824, varen ser batejats a la parròquia de Sta. Maria d'Arenys de Mar i els trobem enregistrats a les actes de baptisme com fills de Fidel Sans i Maria Artigas. Per contra, el primer dels fills barons, Fidel, nascut el 17/02/1817, va ser batejat a la parròquia de S. Martí d'Arenys de Munt i, a diferencia de tots els seus germans, a l'acta de baptisme el trobem enregistrat com Fidel Casa i Sans, fill d'un altre Fidel Casa i Sans.

Generació "-3".- Fidel Sans (ºArenys de Munt 08/05/1784) fill de Josep Casas Sans (o Sans i Casas) i Antònia Baldum Daveso (ºMataró). Al acta del seu casament amb Maria Artigas Torras, el 22/05/1807, consta com Fidel Casas i Sans. Tant en Fidel com tots els seus germans, nascuts entre el 1771 i el 1786, varen ser batejats a la parròquia de S. Martí d'Arenys de Munt. A les diferents actes de baptisme trobem que els germans varen ser enregistrats com: Sans i Casas (Rita Maria al 1771 i Fidel al 1784), Casas i Sans (Maria Veneranda al 1773 i Maria Josefa al 1775), Casas (Esteva al 1778, Pau al 1780 i Feliciana al 1786), Sans (Josep al 1782).

Generació "-4".- Josep Casas i Sans (ºArenys de Munt 1748?) fill d'Esteva Casas o Sans i Magdalena Pinell Carreras (ºPalautordera 1706). Al testament de la seva mare (ja vídua) Josep es anomenat com "hereu universal". Tant en Josep com els seus germans, nascuts entre el 1730 i el 1751, varen ser batejats a la parròquia de S. Martí d'Arenys de Munt. A les diferents actes de baptisme trobem que els germans varen ser enregistrats com: Casas i Sans (Joan Josep al 1730), Sans i Casas (Esteva Bonaventura al 1745), Casas i Carcasses (Esteva Batista al 1734 i Maria Rosa al 1737), Sans (Magdalena al 1740), Casas (Martí Josep al 1748 i Ramon al 1751).

Generació "-5".- Esteva Casas o Sans o Sans Casas (ºArenys de Munt 08/02/1699) fill de Joan Casas i Maria Carcasses Cusachs. Al testament dels seus pares es anomenat com "hereu universal". Tant l' Esteve com els seus germans, nascuts entre el 1699 i el 1706, varen ser batejats a la parròquia de S. Martí d'Arenys de Munt. A les diferents actes de baptisme i/o casament trobem els germans enregistrats com: Casas o Sans o Sans Casas (Esteva Joan al 1699), Casas (Cecília al 1700 i Elisabet al 1706), Casas i Carcasses (Joan Pau al 1702).

Generació "-6".- Joan Casas (+ Arenys de Munt 1729) fill de Pere Joan Casas, de S. Cebrià de Vallalta, i de Catharina. El 27/06/1698 es va casar a la parròquia de S. Martí d'Arenys de Munt amb Maria Carcasses Cusachs (ºArenys de Munt 27/09/1663, +06/04/1726), filla d' Esteva Carcasses (ºArenys de Munt 09/12/1633) i Maria Cusachs (Arenys de Munt 04/02/1639?). I es al acte de defunció del germà de la Maria, Joan Carcasses (o Carcaces) Cusachs (º20/04/1675, + 30/04/1696), fill hereu d' Esteva on es diu: "*... se ha donat eclesiàstica sepultura al cos de Joan fill de Esteva Carcaces alias Sans...*". Sens dubte es a conseqüència de la mort d'en Joan el motiu per el que, el seu pare Esteva, anomena posteriorment a la seva filla Maria, casada amb en Joan Casas, com la seva "ereua universal". L'Esteva Carcasses (o Carcaces), nascut al 1633, era fill d'en Pere Carcasses (nascut possiblement cap al 1600). I amb data 13/02/1639 hi ha a la parròquia de S. Martí d'Arenys de

Munt un acta de baptisme de Pere Pau Carcaces, segurament germà (o germanastre) de l'Esteva, on es diu: *"... fonch batejat pere pau Antoni fill de pere carcaces alias Sans treballador ÿ de elena muller..."*.

Conclusió - Tenint en compte que a la zona de Vallgorguina es troben encara actualment diferents "masos" entre el quals "Can Carcasses" i "Can Sants" om pensa com a probable que el "alias Sans" amb el que es anomenat en Pere Carcasses (nascut cap al 1600) fos el seu cognom de naixement, que després del seu casament deuria quedat relegat a un "alias", tal com sovint passava en els casaments amb una pubilla, i que en aquest cas hauria pogut ser de Can Carcasses. Posteriorment, al casar-se en Joan Casas, el 27/06/1698, amb la Maria Carcasses Cusachs, "ereua universal" del seu pare Esteva Carcasses (alias Sans), el alias va passar a formar part del cognom dels seus descendents com Casas i Sans o Sans i Casas. I a les tres generacions següents (inclús dintre d'una mateixa generació), trobem als seus descendents enregistrats a les actes de la parròquia (bateigs, matrimonis i/o defuncions) amb el cognom: Casas, Casas i Sans, Sans i Casas, Sans. Fins que finalment, i a partir de la generació dels inicis del s. XIX, ja tots els descendents son enregistrats a les actes de baptisme amb el cognom Sans. (*Francesc Osete Latiegui*)

❖ **III Trobada Clanxet.** Convocats per la branca de la família Clanxet que roman a Cambrils (lloc d'origen), vam ser cridats a participar en un acte del tot entranyable i particularment emotiu per tothom el passat 8 de Juny. Els que arribarem de Tarragona, Barcelona i Bellaterra varem ser rebuts al centre de Cambrils pels amfitrions: Eugènia Rigual i Clanxet i el seu marit Josep, que ens van guiar tot xino-xano pels indrets on s'havia fet gran la nostra família, inclòs *"Ca'l Clanxet"*, la casa pairal, avui en dia en mans d'altres propietaris. Les pedres, el sol, olorar la salabror del mar de la costa de Cambrils, ens van transportar als segles XVIII i XIX, on els nostres rebesavis passaren pels mateixos carrers i on dins d'aquella casa hi degueren viure tota classe d'esdeveniments. En un ambient ben fraternal i distés, arribarem a *"Les Barques"*, restaurant amic dels amfitrions, a primera línia de platja, a tocar del que fou *"L'Hort de Clanxet"*, més tard *"Capella del Roser"* i després parròquia de Sant Pere, on vam poder paladejar la seva acurada cuina i l'exquisida preparació de les taules, a preu de "crisi". A l'hora dels postres la degana de la família (Maria-Dolors), va llegir un vers escrit per ella especialment per l'ocasió, acte emotiu que va ser molt ben rebut. Els trenta nou assistents a la *"IIIa Trobada"* donem les gràcies a l'Eugènia i al Josep la dedicació en tota la preparació i l'èxit aconseguit, i ja esperem la *"IVa Trobada"*, que de nou ens traslladarem tots a Barcelona. (*Carles Clanxet i Maria-Teresa Gas*)

* Per a respondre a qualsevol dels socis que ens escriuen cal posar-se en contacte amb nosaltres (`butlleti@scgenealogia.net`) i els farem arribar la vostra resposta. L'equip de redacció es reserva el dret, si ho creu necessari, de resumir o extractar el text sempre amb previ avís a l'autor, així com escollir les col·laboracions més adients. En qualsevol cas, les opinions expressades pels autors reflecteixen únicament les seves idees.

Nous socis

813.-Jordi Elfa i Casajús (Sabadell)
814.-Tomasa Mayordomo i Leon (Valldoreix)
815.-Maria dels Àngels López i Piqueras (Sant Cugat V.)
816.-Manuel Vidal i Puntijoch (Barcelona)
817.-Ramon Guillemat i Matas (Reus)
818.-Marc Barella i Hernández (Vilafranca del Penedès)
819.-Cesar-Javier de Requesens Moll (Granada)
820.-Joaquim Pont i Muñoz (Terrassa)
821.-Mari-Luz Fernández Campo (Bellaterra)
822.-Josep Maria Mèliz Bernal (Barcelona)
823.-Cristeta Xammar Alonso (Lleida)
824.- Pere Frontera Alemany (Sóller)

NOTÍCIES

❖ ***Entrevista a Dolors Vila.*** Moltes han estat les ocasions en que els medis de comunicació s'han interessat per la temàtica d'alguna de les nostres disciplines, i han contactat amb la nostra Societat per a demanar algun tipus de suport. Exemples d'aquestes ocasions han estat reportatges de Genealogia apareguts en alguns diaris, entrevistes a la ràdio realitzades a membres de la Societat o experts en la temàtica, inclús hem tingut l'aparició d'algun membre de la nostra Societat a alguna entrevista o taula rodona a la televisió. No hem d'oblidar, molts anuncis i ressenyes a activitats de la nostra Societat, com exemple anuncis de cursos, sortides i conferències, que han aparegut en diaris locals i/o revistes especialitzades.

Fa pocs dies, vam tenir l'oportunitat de veure de nou els medis de comunicació a la seu de la Societat. Un periodista de El Periodico, Mauricio Bernal, va fer una entrevista a la nostra experta en Genealogia Dolors Vila. Aquesta es va publicar a El Periodico el passat 1 d'Octubre. Mauricio Bernal va estar durant unes bones hores xerrant amb Dolors Vila de la seva experiència com a genealogista, les recerques familiars realitzades, etc. Es va mostrar especialment interessat en el propi procés de recerca genealògica i en els detalls referents a les

estratègies matrimonials. De fet, en moltes ocasions, els propis periodistes, al preparar un reportatge d'aquest estil, descobreixen ells mateixos el apassionant món de la genealogia. No tant sols vist com a procés d'elaboració d'un arbre genealògic, sinó també com una font de coneixement de les tradicions, costums i curiositats de la vida dels nostres avantpassats, que en aquesta ocasió es focalitzava més concretament a la vida a pagès.

L'experiència, segons ens confirma Dolors Vila, va ser interessant i va ser una nova oportunitat per a explicar i difondre a la societat, l'interès i gratificació que té per tots nosaltres el dedicar part de les nostre vides a la recerca dels nostres avantpassats. L'entrevista la podeu trobar a: http://www.elperiodico.cat/ca/noticias/societat/dolors-vila-els-masovers-sempre-venien-dalgun-lloc-2706014. (*Enric Mayol*)

❖ **Premio Hidalgos de España.** El IV Premio Hidalgos de España sobre Heráldica, Genealogía y Nobiliaria, convocado por la Real Asociación de Hidalgos de España y por el Instituto Español de Estudios Nobiliarios, ha sido fallado por un jurado compuesto por Carmen Sanz Ayán, catedrática y Académica de la Real Academia de la Historia; Luis Alberto de Cuenca, filólogo y Académico de la Real Academia de la Historia; y por Rafael Sánchez Saus, catedrático y Académico de la Real Academia de la Historia. El premio ha sido concedido en esta ocasión al historiador Jorge Pérez León por su trabajo "Hidalguía de facto y de iure. Estima social y tratamiento judicial en Castilla e Indias". Dotado con seis mil euros, el premio será entregado al ganador en una cena a celebrarse en el mes de diciembre y la obra será publicada por Ediciones Hidalguía. El jurado del Premio, Rafael Sánchez Saus, Carmen Sanz Ayán y Luis Alberto de Cuenca, acompañados por Mario Jaramillo, Faustino Menéndez Pidal y Fernando González de Canales, directivos de la Real Asociación de Hidalgos de España y del Instituto Español de Estudios Nobiliarios. (*Real Asociación de Hidalgos de España*)

❖ **Resolucions sobre escuts** (DOGC, `http://www.municat.net`). La Pobla de Massaluca (Terra Alta), Ventalló (Alt Empordà), Les Franqueses del Vallès (Vallès Oriental). (*Enric Fontvila*, soci núm. 641)

❖ **Resolucions sobre banderes** (DOGC, `http://www.municat.net`). Viladrau (Osona), Molló (Ripollès), Pontons (Alt Penedès), Gurb (Osona). (*Enric Fontvila*, soci núm. 641)

Novetats al Projecte Enxarxeu-ho

- - Montserrat Jordi (Cens de l'Arboç de 1924)
- - Dolors Saperas i Victor Olivé (Baptismes Sant Pere Riudebitlles)
- - Miquel Estruch (Notarials Premià de Dalt 1463-1515, Notarial Vilasar s.XIV)

ADQUISICIONS BIBLIOGRÀFIQUES.

- **Les bases colonials de Barcelona, 1765-1968** Martín Rodrigo i Alharilla (editor) (donació: Mº dels Àngels Espert)
- **Atles dels Comtats de pallars i Ribagorça (v806-v998)** Jordi Bolòs - Víctor Hurtado (donació de Rafael Català i Dalmau)
- **Onomàstica i Llenguatge** Ramon Amigó i Anglès (donació de Rafael Català i Dalmau)
- **La Mussara, un vell afecte** de Ramon Amigó i Anglès (donació de Rafael Català i Dalmau)
- **Can Turu. Història d'una masia de Viladecavalls (segles XIV-XX)** de Esteve Canyameres-Francesc Suarez-Ramon Torredemer (Donació de Ramon Torredemer)
- **Heràldica Catalana** (3 volums) Francesc d'Assis Ferrer i Vives

PREMIS SANT JORDI 2013 (*)

(*) Aquest any, els llibres obsequiats als guanyadors han estat donació de l'Editorial Dalmau

EL MEU ARBRE
Núria Mayol Roca

1er Premi
(Categoria Infantil)

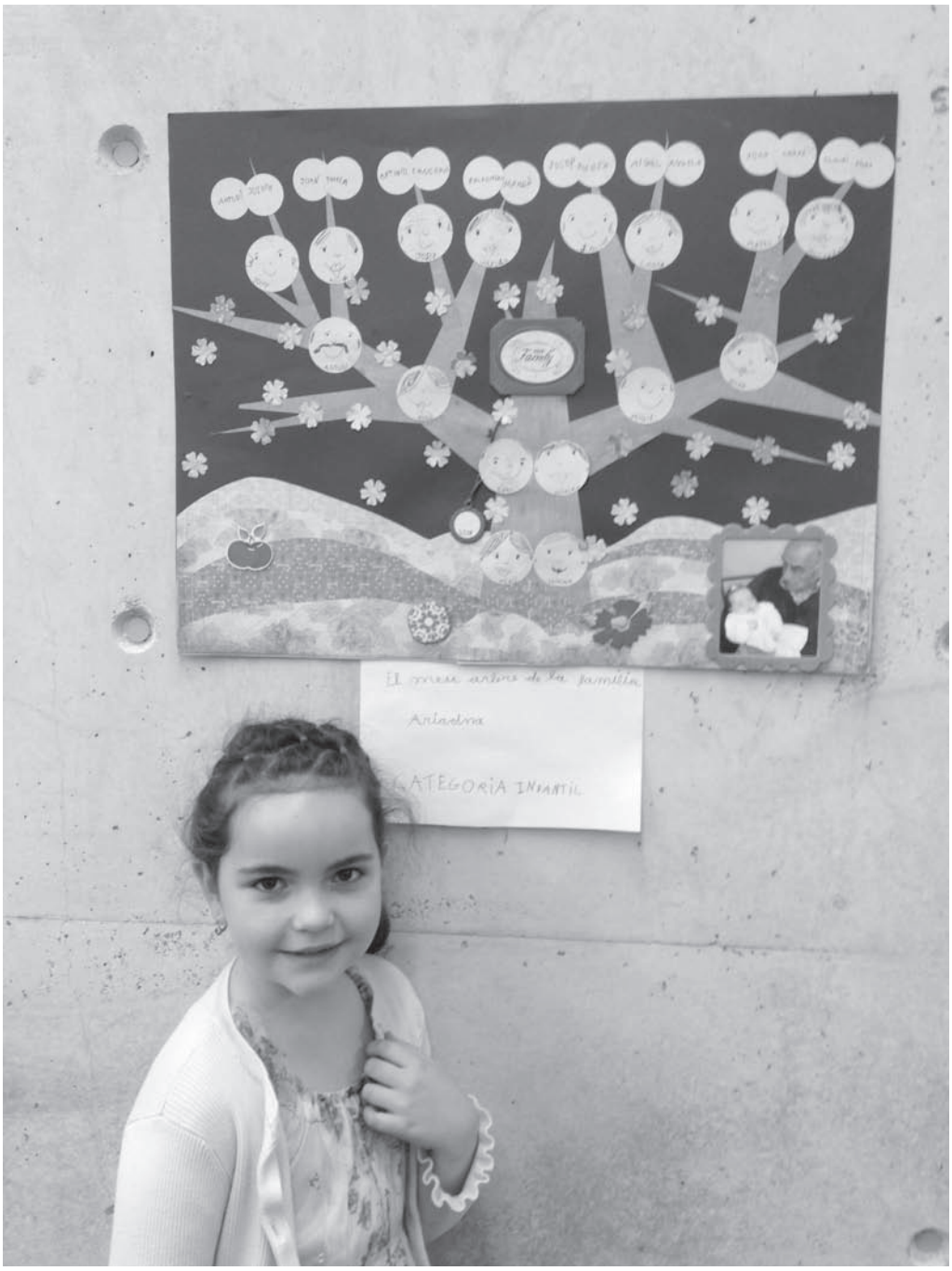

RECORDS PERDUTS

Mercè Mayol Roca

1er Premi
(Categoria Adolescent)

Em desperto sobresaltada. Ha tornat a passar. Ho he tornat a somiar. Aquella petita i indefensa nena amb uns llargs cabells rossos recollits per una diadema de flors. Mira el paisatge, perduda, espantada. No recorda res.

Mira les muntanyes que hi ha a la llunyania, i de sobte tot explota. Els arbres del seu voltant cauen, les muntanyes tremolen i la petita nena surt volant pels aires. Res no ho pot evitar. Ningú no està allà amb ella. Només l'acompanya el sentiment de soledat quan cau a terra inconscient, i els seus cabells daurats com els meus, es tenyeixen lentament amb la intensa vermellor de la sang.

Aquest somni és l'únic record que tinc quan em desperto cada matí. És estrany però és així. No sóc com la resta de gent. Segons l'home de la bata blanca, tinc amnèsia. Una amnèsia diferent: cada nit oblido tot, menys el somni, i sempre és el mateix.

La veritat es que tinc por de mi mateixa. Però cada nit quan somio el mateix sento que encara hi ha una petita llum al final de túnel, que ni soc un cas perdut, que encara puc servir per alguna cosa, tot i la impotència que sento.

M'agradaria despertar-me un dia i tenir la sensació que estic a casa i no en un lloc desconegut, tot i que sé que es impossible que passi.

Ara estic tancada en una habitació completament blanca i buida, i per molt que la recordés no es podria sentir mai com una llar. És un lloc fred, buit, solitari i trist, igual que jo.

Potser em sentiria millor morta. De fet ja em sento morta. Perquè viure si l'única cosa que veig i veuré són parets blanques? Ja ni tan sols recordo els colors. Sento que cada nit quan m'adormo perdo records, però ja no, perquè no es pot perdre una cosa que no tens.

Un lleu soroll fa que les meves orelles estiguin alerta. S'obre la porta. És l'home de la bata blanca.

- Et necessitem.

A mi? Perquè hauria de necessitar-me algú? No serveixo per res.

- Hem descobert una possible fórmula per ajudar a recordar, i necessitem fer proves. Podries salvar a moltes persones com tu.

Aquelles últimes paraules em donen la força que necessito per aixecar-me Si haig de morir, prefereixo fer-ho havent ajudat a algú com jo, ja que no m'he pogut ajudar a mi mateixa.

120 anys després

- Mama, mira quin dibuix que he fet. És la noia de la diadema de flors de l'estàtua que van fer.
- És preciós.
- Va ser molt valenta. Jo vull ser com ella.
- Tu també ets molt valenta i estic segura que també faràs coses molt importants. Saps perquè?
- Perquè?
- La noia de la diadema de flors, era la teva rebesàvia.
- Ohhh, i si no fos per ella no me'n recordaria de les coses, oi?
- No.
- I puc donar-li les gràcies?
- És clar que sí, petita, però ho has de fer amb tantes ganes que fins i tot ella que ja no és aquí amb nosaltres pugui sentir-ho.

LA FAMÍLIA D'ARGENTINA

Núria Roca Fàbrega

Accèssit
(Categoria Adult)

La Valèria se sent morir mentre cau, aixafada per les runes del balcó de la casa dels besavis. El seu darrer pensament és que ara no podrà ajudar al seu pare.
Unes hores després li donen l'alta i el seu cosí Joan insisteix perquè vagi amb ell.
- Ha estat un miracle! Tens molta sort de no haver-te trencat res. Però el metge vol que estiguis acompanyada les primeres 24 hores. No pots pas tornar al teu hotel sola i ferida! Vull que vinguis a casa meva. De fet, em sento responsable per l'accident. Ha estat un tros del meu balcó el que ha caigut. No entenc com ha pogut passar.
- No vull molestar i gairebé ni ens coneixem - diu la noia tímidament
- Però si ets de la família, encara que ens hàgim conegut aquesta setmana! Els nostres avis eren germans i portem el mateix cognom! - Insisteix Joan
- Gràcies Joan, d'acord, respon sense massa energia la Valèria. Estàs segur que tens lloc?
- Segur. La casa és gran i jo estic sol. T'instal·laràs a l'habitació que era de la teva àvia Úrsula, així podràs tafanejar totes les coses que va deixar-hi quan va marxar a l'Argentina.
- Però si fa més de gairebé 60 anys que va marxar! Com es que no vau buidar els armaris?
- Tot està tal i com ho tenia ella. El meu avi mai va voler tocar la seva habitació. Jo crec que sempre va esperar que ella tornés. Li hauria fet molta il·lusió que tu hi dormissis!
- D'acord, però només em quedaré fins el diumenge que agafaré l'avió per tornar a Buenos Aires.
- Pots quedar-te tot el temps que vulguis, m'encanta gaudir de la companyia de la meva nova cosina. Així aprofitarem per xerrar i explicar-nos les històries familiars dels dos costats de l'Atlàntic. I tu podràs fer recerca dels papers familiars.
- Ets molt amable, moltes gràcies. Quan et vaig enviar el e-mail a través de la Societat Catalana de Genealogia no esperava que em fessis una rebuda tan acollidora. Només volia trobar el germà de la meva àvia i saber una mica més sobre la meva família catalana per a completar l'arbre genealògic que necessito. Em va saber greu descobrir que el teu avi era mort de feia temps.
A la tarda, el Joan, veient que la noia es troba animada li va portant tot de documents antics, àlbums de fotos, cartes. Li proposa convidar al seu veí, i amic de la família de tota la vida, per tal que la Valèria li pugui fer més preguntes.
- El Senyor Josep té l'edat que tindrien els nostres avis i molt bona memòria. A més, li encanta explicar històries perquè viu sol. No es va casar mai, i només te un nebot que viu a Girona i el visita d'en tant en tant, explica Joan.
- Sí, em sembla que ja sé qui és. El vaig conèixer ahir quan vaig arribar al poble, i buscava la teva casa. Vaig trucar per error a la seva porta, comenta Valèria. Em va fer una rebuda molt estranya, com si veiés un fantasma.
- Es que t'assembles molt a la teva àvia i li devies recordar. Mira aquesta foto! Surten el meu avi, la teva àvia i em sembla que aquest deu ser el senyor Josep, de jove.
- Que somrients estan tots! Son guapíssims i es veuen ben avinguts! exclama Valèria.
- El meu avi em va explicar una vegada que Josep havia estat molt enamorat de l'Úrsula i va quedar molt afectat quan ella va marxar. Sembla que a ella també li agradava, però el besavi volia casar-la amb el fill del soci de la fàbrica. Era un home molt dominant amb la família.
- Que interessant! Quines històries que passaven abans! Avui en dia ja no queden amors impossibles!
Quan arriba el senyor Josep, primer es mostra una mica esquerp i poc comunicatiu, però la noia li somriu, li ensenya la foto on surt ell de jove, amb l'avia, i l'escolta amb tanta atenció que l'home es va engrescant i explica algunes anècdotes de la seva joventut. També mostra curiositat per la vida a l'Argentina, i li pregunta com es guanyen la vida a la família de la Valèria.
- L'àvia va muntar un petit negoci editorial que ara dirigeix el meu pare, explica Valèria. Jo havia viscut temporades amb ella, quan els meus pares marxaven de viatge per la feina. L'àvia sempre em parlava dels seus records catalans amb molta nostàlgia. Del germà, de les amigues, d'un enamorat que l'havia abandonada,... era una mica misteriosa i no em volia dir el nom.
- Segur que va marxar amb aquest enamorat misteriós! - diu l'home gran amb un to enfadat. - No entenc perquè no va tenir el valor de despedir-se. Nosaltres érem molt amics! M'ho havia d'haver dit! De sobte Josep s'atura i pregunta una mica sec:
- On es va casar la teva àvia? a Buenos Aires o a Catalunya?
- No es va casar mai. Vivien sols amb el meu pare que és fill únic. Ella em va explicar que el seu enamorat no la va voler seguir al nou món i va marxar sola. Deia que la vida amb el besavi l'ofegava i volia més llibertat. Jo sempre he pensat que va ser molt valenta de marxar tota sola. Només tenia 20 anys. - Intenta explicar la Valèria.
Just llavors entra a la sala el Joan amb un nou carregament de llibres i més àlbums de fotos. Però al veure'ls tan alterats es sobresalta i li cauen a terra els llibres amb molt de soroll, i un núvol de pols. Valèria l'ajuda a collir-los i s'adona que dins d'un dels llibres hi ha un full de paper grogós i vell, doblegat junt amb una mena d'entrada o tiquet.
- El llibre de l'Úrsula!! - diu el senyor Josep mentre li agafa el paper a la noia. Aquest llibre me'l va donar el dia abans de marxar però va quedar oblidat aquí. La carta és per a mi! Llavors comença a llegir la carta i es posa a plorar emocionat mentre explica:
- És una carta de la teva àvia on em demanava que marxés amb ella a Buenos Aires. Mireu, aquest és el bitllet del vaixell cap a Argentina. M'estimava a mi. Volia que marxéssim junts!! Tots aquest anys perduts! El

besavi em va fer pensar que havia marxat amb algú altre. Tota una vida perduda! I ara ja és massa tard! I a més estava embarassada! Sóc pare! exclama. Llavors mira la Valèria i li diu: també em sembla que sóc avi d'una neta preciosa.

- Avi, necessito que vinguis a mi a l'Argentina, que facis el viatge que havies d'haver fet fa 60 anys. Mai és tard per trobar la teva família! Et necessitem molt. El meu pare està malalt de leucèmia i si tu fossis compatible li podries donar medul·la òssia i salvar-li la vida.

- A més, estic segura que a la meva àvia li agradaria tornar-te a veure...

LA FI DEL MÓN

Raimon Masdéu

Accèssit
(Categoria Adult)

L'Albiol –comarca del Baix Camp–, tardor de 1650

Tothom està amagat dins de casa seva, una quinzena de masos repartits pels últims contraforts de les muntanyes de Prades. Només hi ha una sortida –i una entrada–, en direcció a l'est, cap als camps de Tarragona. Ningú sap per on, però la pesta ha arribat. No en tenen prou amb una guerra que ja fa anys que dura, amb una ocupació militar feixuga i intolerable, que es presenta un nou enemic, aquesta vegada invisible i contra el qual la lluita està perduda per endavant. Els coneixements mèdics de l'època no són suficients per combatre-la i l'única norma no escrita és evitar el contacte amb les persones, amb els veïns, amb els parents, estiguin o no infectats. Aquesta immobilització, per a una població que està acostumada a bellugar-se molt, és una mena de càstig difícil de complir: la conseqüència, el "mal" arriba arreu.

En un de la quinzena de masos de l'Albiol, al mas del Coll de les Piques, hi conviuen tres generacions: el cap de casa, Pere Masdéu, amb la seva segona dona, Tecla Vilafranca; l'hereu, Joan Masdéu, casat amb Tecla Anguera –una filla del primer matrimoni de la segona dona del seu pare–; i els fills d'aquests últims, Tecla, Pere Joan, Magdalena, Susana, Teresa, Maria, Jaume i Úrsula. Els últims dies de novembre de 1650 són dramàtics, tot i l'aïllament: el dia 24 mor l'àvia Tecla, el dia següent l'avi Pere, el dia 28 l'hereu Joan i el dia següent la seva dona, Tecla; la casa, el mas, la família ha quedat totalment escapçada en tant sols cinc dies. El nou hereu

de la casa, en Pere Joan, només té tretze anys... El mateix dia 29 mor una de les seves germanes, el dia següent, una altra germana i un germà i els dies 6 i 12 de desembre moren dues germanes més...

Una mica més enllà hi ha un altre mas, el mas Masdéu –o Maidéu–: també hi viuen tres generacions: el cap de casa, Gaspar Masdéu, i la seva dona, l'Elisabet; l'hereu, Jaume Masdéu, casat amb Úrsula Masdéu –filla del Pere del mas del Coll de les Piques i de la seva primera dona Marianna–; tres germans del Jaume –Pau, Tecla i Pere Joan– encara menors d'edat; i els fills de l'hereu, Maria, Jaume i Úrsula, també menors. Aquí els dies dramàtics són els últims d'octubre, és a dir, un mes abans que al Coll de les Piques: el dia 21 hi mor un jove de Reus que potser fugia de la pesta d'allà, el dia 22 mor en Pere Joan, el dia 24 moren la Maria i el Jaume –dos dels fills petits de l'hereu Jaume– i el dia 25 mor la seva mare, l'Úrsula Masdéu; el dia 28 moren l'única filla petita que quedava i l'avi Gaspar...

En tant sols un mes i mig les dues cases han quedat buides: a la primera han sobreviscut, vés a saber com i perquè, un nen de tretze anys i dues de les seves germanes, una de les quals sabem que només tenia un any... A la segona, han quedat una vídua, un vidu i dos fills ja grans... La vida ha de continuar, però, i el jove i nou hereu del mas del Coll de les Piques té pressa per fundar una nova família: just al cap d'un any, quan la pesta ja ha desaparegut de les seves vides, quan encara no té quinze anys –tot i que li falta poc–, es casa amb Tecla Masdéu, tres anys més gran que ell i que és un dels quatre supervivents del mas Masdéu... Tres mesos abans, el Jaume, el germà gran de la Tecla, vidu però encara jove, s'havia tornat a casar.

Sant Just Desvern –comarca del Baix Llobregat–, primavera de 1651

El dia 10 d'abril de 1651 mor Josep Santfeliu de la Muntanya, fadrí, pagès d'un mas que avui en dia es coneix com can Vilar; el rector d'aleshores escriu: "fou enterrat en una feixa sota sa casa, perquè morí de pesta i se judica no ésser convenient enterrar-lo al fossar, per llevar la comunicació i perill d'encontrar-se altres, (...) ni se li feu bé per estar els seus sense poder comunicar amb ningú". Vint dies més tard, una germana seva segueix el mateix camí: "fou enterrada allí junt a sa casa perquè morí de pesta (déu-nos guard)"...

Ens trobem en una altra parròquia rural, com la de l'Albiol, com tantes n'hi havia aleshores a Catalunya, aquesta situada a l'extrem sud de la serralada litoral, a la serra de Collserola, en una vall orientada cap al sud-oest, cap al curs final del riu Llobregat. Al voltant d'un petit nucli de quatre cases amb l'església al mig com a centre de la parròquia hi ha una trentena de masos habitats, dispersos entre la vall baixa de la riera i el capdamunt de la serra.

Les paraules del rector són prou eloqüents: tothom ha d'estar tancat a casa seva per evitar el contagi, però tot i això l'escena de can Vilar es repeteix en els tres mesos següents a can Massana, on moren tres infants en el marge d'un mes; a can Cortès, on moren els pares i tres fills també en el marge d'un mes; a can Cabessa, on moren un infant i un adult. En tots els casos, són soterrats "provisionalment" prop de casa seva i quan la pesta desapareix són traslladats pacientment al lloc que els correspon: el gener de 1654 el rector escriu "nota que a 9 de gener de 1654 foren traslladats els ossos de Pau Cortès, Mariàngela Cortès i de tres fills dels dits cònjuges al fossar de la present església, al vas de casa Cortès, els quals per ocasió d'ésser morts els dits de pesta, estaven enterrats en la bassa del molí d'en Pedrosa".

Fins el mes de juliol de 1654 hi ha constància de morts per contagi a la parròquia de Sant Just Desvern, més de tres anys després del primer difunt: tres anys de convivència amb un "fantasma" que recorre la vall impunement, emportant-se infants, adults i vells sense distincions, desfent famílies senceres i anunciant, possiblement, la fi del món. Hom ho pot arribar a pensar ja que, segons els registres sacramentals, deu de la trentena de masos es veuen afectats en algun moment o altre per la pesta. I estic convençut que els registres sacramentals no estan complets perquè qualsevol, en el lloc del rector, hauria mirat de marxar... No obstant, fidel a les seves funcions, el rector deixa constància que l'any 1658 encara estan traslladant restes dels difunts morts anys enrere sospitosament per la pesta i dispersos per feixes i basses.

I enmig de tant de dolor, un bri per a l'esperança: l'instint de supervivència per sobre de les adversitats ens el demostren els dos únics casaments celebrats a Sant Just Desvern entre el gener de 1651 i el gener de 1653: dues vídues a conseqüència de la pesta decideixen tirar endavant les seves escapçades famílies amb nous marits...